

Ways to improve the effectiveness of spending on internally displaced persons

Dmytro Tkalych

*Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, Kyiv
<https://orcid.org/0009-0009-1053-1302>*

Abstract. *The article explores the current state and prospects for improving the distribution system of budgetary funds for internally displaced persons (IDPs). The study analyzes financial and legal aspects, transparency, accountability, and targeting of assistance. Particular attention is paid to excessive control measures from several ministries and agencies. The goal of the study is to examine the impact of public spending on the level of protection, support, and economic activity of IDPs.*

Keywords: *internally displaced persons, public spending, accountability, transparency, legal regulation.*

Шляхи підвищення ефективності витрат на внутрішньо переміщених осіб

Дмитро Ткалич

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0009-1053-1302>*

Анотація. *У статті досліджується стан та перспективи удосконалення системи розподілу бюджетних коштів на внутрішньо переміщених осіб. Проаналізовано фінансово-правові аспекти, прозорість, відповідальність та адресність допомоги. Особливу увагу приділено заходам надмірного контролю з боку низки міністерств та відомств. Метою дослідження є вивчення впливу державних витрат на рівень захищеності, підтримки та економічну активність внутрішньо переміщених осіб.*

Ключові слова: *внутрішньо переміщені особи, державні витрати, підзвітність, прозорість, правове регулювання.*

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України призвела до безпрецедентного переміщення мільйонів громадян усередині нашої країни. Станом на середину 2025 року в Україні налічується близько 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО), згідно з офіційними даними Міністерства соціальної політики [1, с. 3]. Масштабність переміщення спричинила безпрецедентне навантаження на державний бюджет, місцеві бюджети, систему соціального захисту, а також на правові та управлінські механізми в межах держави. Фінансування потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні залишається надзвичайно важливим завданням для державної політики у сфері соціального

захисту в умовах триваючої війни. Проте, як свідчить практика, реалізація програм підтримки часто супроводжується недоліками в адмініструванні, неефективним розподілом ресурсів, дублюванням функцій, надмірним контролем та недостатньою адресністю допомоги. Ефективне використання бюджетних коштів на підтримку ВПО є ключовим завданням у сфері соціальної політики та публічних фінансів що має бути спрямоване не тільки на соціальну підтримку та захист громадян але й на їх економічну та суспільну активність.

Актуальність досліджень у цій сфері зумовлено необхідністю підвищення ефективності державних витрат, оптимізації правового регулювання та запровадження підходів, що стимулюють економічну та соціальну активність ВПО на нових територіях проживання.

Проблематика фінансування потреб внутрішньо переміщених осіб охоплює низку аспектів: від обсягу бюджетних витрат до механізмів розподілу коштів. У зв'язку зі зростанням кількості ВПО внаслідок повномасштабної війни, обсяг державної підтримки постійно змінюється, однак не завжди відповідає реальним потребам отримувачів [2, с. 47]. Деякі категорії громадян (особи з інвалідністю, неповнолітні діти з особливими потребами) отримують недостатній рівень допомоги, що не покривають їх повсякденних потреб. Натомість громадяни з високим рівнем поточних доходів які взагалі не мають потреби у допомозі, її отримують. Цей факт породжує низку беззаперечних проявів несправедливого розподілу коштів на підтримку ВПО.

Значні ризики пов'язані з неефективним адмініструванням допомоги. Наприклад, аудит Рахункової палати у 2023 році виявив недоцільні витрати та дублювання функцій між міністерствами [3, с. 5]. Часто державна допомога надходить із затримками, а перевірки достовірності інформації про місце перебування призводять до втрати права на виплати без можливості оперативного відновлення [4, с. 22]. Низка програм підтримки реалізується без належного моніторингу та оцінки їх ефективності. Надмірна кількість нормативних актів, які регулюють цю сферу, створює бар'єри як для органів влади, так і для самих ВПО. Крім того, міжвідомча координація часто є недостатньою, що знижує результативність фінансування [5, с. 18]. Проведений аналіз засвідчив, що існуюча система потребує комплексного перегляду з урахуванням фінансово-правових, організаційних та соціальних аспектів.

Для забезпечення більш ефективного та адресного використання бюджетних коштів необхідно:

1. Впровадити середньострокове планування витрат на підтримку ВПО в рамках бюджетного процесу.

2. Створити єдину цифрову платформу для адміністрування виплат, що забезпечить прозорість та зменшить дублювання даних. Потрібне більш широке використання цифрових інструментів для моніторингу, прозорості та контролю.

3. Оновити методологію оцінки потреб ВПО, включаючи динамічні зміни умов проживання та працевлаштування. У цьому напрямку буде корисною також оптимізація процедур верифікації отримувачів допомоги з урахуванням реальних потреб.

4. Збільшити фокус на результативності витрат, а не лише на формальному дотриманні нормативів.

5. Підвищити відповідальність органів влади за результативність програм допомоги через щорічні звіти з незалежною оцінкою. Зменшення дублювання функцій між органами влади та підвищення рівня координації між ними.

6. Забезпечити узгодженість між правовими нормами, що регулюють допомогу ВПО, зменшивши кількість суперечливих положень [6, с. 9].

Крім того, слід надати органам місцевого самоврядування більшу автономію у розподілі ресурсів на підтримку ВПО з урахуванням регіональної специфіки. Запровадження запропонованих змін дозволить не лише забезпечити більш справедливий і адресний розподіл ресурсів, а й підвищити довіру з боку громадян до системи державної підтримки. Це, у свою чергу, сприятиме соціальній інтеграції ВПО, зменшенню соціальної напруги та посиленню економічної стійкості країни в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення. Отже, ефективність витрачання коштів на внутрішньо переміщених осіб залежить від рівня прозорості, координованості між органами влади, спрощення процедур адміністрування допомоги та орієнтації на реальні потреби цієї категорії громадян. Необхідне вдосконалення фінансово-правової архітектури, включаючи інтеграцію цифрових рішень, запровадження результативних показників і підвищення відповідальності за управлінські рішення. Підвищення адресності та ефективності витрат є не лише завданням державної політики, але й передумовою зміцнення довіри громадян до держави в умовах тривалої соціальної кризи.

Список використаних джерел

1. Міністерство соціальної політики України. Статистика щодо ВПО. 2025. URL: <https://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 06.08.2025).
2. Шевченко І. Проблеми соціального захисту ВПО в Україні. Київ : Інститут демографії, 2024. С. 45–49.
3. Рахункова палата України. Аудит використання коштів для ВПО. 2023. С. 3–7.
4. Іванова Т. Адміністрування державної допомоги ВПО: виклики війни. *Економіка України*. 2023. № 7. С. 20–25.
5. Колесник В. Фінансове забезпечення програм ВПО: аналіз ефективності. *Фінанси України*. 2024. № 2. С. 16–21.
6. Пархоменко Д. Правове регулювання державної допомоги ВПО: сучасні проблеми. *Юридичний вісник*. 2024. № 4. С. 8–12.